

УДК 657.1

О.В. Самборський, канд. екон. наук, доц.,
Г.М. Кіт, здобувач, кафедра бухгалтерського обліку,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадим Гетьмана»

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ОБЛІКУ ПРО ФОНДИ ЦІЛЬОВОГО ФІНАНСУВАННЯ

АННОТАЦИЯ. Анализ понятия «целевое финансирование» убеждает нас в том, что экономическая наука не выработала универсального подхода, который отвечал бы потребностям теории и практики его предоставления и отражения в учете. Построения классификационной модели аналитического учета позволит контролировать эффективность формирования и использования ресурсов целевого назначения из бюджетных и внебюджетных фондов.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: целевое финансирование, целевые фонды, ассигнования, бюджетные трансферты.

ABSTRACT. Analysis of the concept of targeted funding convinces us that economics is not produced universal approach, which would correspond to the needs of theory and practice of its provision and recording. Building a classification model of analytical accounting will control the effectiveness of development and use of resources purpose of budgetary and extra budgetary funds.

KEY WORDS: funding, allocations, budget transfers, budget funds.

АННОТАЦІЯ. Аналіз поняття «цільове фінансування» переконує нас у тому, що економічна наука не виробила універсального підходу, який відповідав би потребам теорії і практики його надання та відображення в обліку. Побудова класифікаційної моделі аналітичного обліку дозволить контролювати ефективність формування та використання ресурсів цільового призначення із бюджетних і позабюджетних фондів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: цільове фінансування, цільові фонди, асигнування, бюджетні трансфери.

Цільове фінансування та ефективне управління коштами цільового призначення відіграють важливу роль у забезпеченні економічного зростання суб'єкта господарювання. Головним завданням цільового фінансування і цільових надходжень є поліпшення функціонування та сприяння розвитку певних галузей, показників певної сфери діяльності загалом або окремого підприємства. Напрями цільового фінансування — це капітальні інвестиції, науково-дослідні роботи, соціальний захист, державне регулювання цін на продовольчі товари, медикаменти, послуги житлово-комунального господарства і пасажирсь-

кого транспорту. Окрім того, кошти цільового фінансування і цільових надходжень можуть надходити як субсидії, асигнування з бюджету та позабюджетних фондів, цільові внески фізичних та юридичних осіб.

Питання відображення в діяльності підприємств фондів цільового фінансування і цільового призначення та їх роль, теоретичні й практичні аспекти їх формування, використання і класифікації досліджувались ученими економістами, такими як Т.М. Шевченко, Л.І. Василенко, Т.О. Масленикова, Г.О. Волощук, Ю.В. Пасічника, В.В. Ковальва, О.Б. Зайчук та ін. [1].

Проте досі не вирішеними в єдиній системі обліку залишаються питання організації обліку такого фінансування. Зокрема, одним із проблемних аспектів щодо нього є необхідність побудови класифікаційної моделі аналітичного обліку, котра дозволить контролювати ефективність формування та використання коштів цільового фінансування бюджетних і позабюджетних фондів. Зокрема, одним із головних чинників формування правильної класифікації формування та використання коштів цільового призначення на підприємстві є відсутність усталеного розуміння поняття цільового фінансування.

Метою статті є аналіз дефініцій різних науковців, які висвітлюють різні аспекти теоретичних досліджень. Перш за все це пов'язано з різноплановістю підходів до формування поняття, яке лежить в площині фінансів, як особливої сфери економічних відносин, і бухгалтерського обліку, що обумовлено товарно-грошовими відносинами, суспільним розподілом праці, наявністю різних форм власності.

Слід зазначити, що окремі питання методики та організації обліку й контролю були і є предметом наукових досліджень Ф. Бутинця, І. Бланка, А. Поддерьогіна, О. Терещенка та ін.

Розглядаючи історію виникнення цільового фінансування в економічній науці, бачимо, що прослідковується тісний взаємозв'язок цільового фінансування із поняттям «фінанси». Термін «фінанси» походить від латинського, що означає грошовий платіж. У подальшому термін поширився в усьому світі і почав застосовуватися як поняття, пов'язане з системою грошових відносин, утворення грошових ресурсів, що мобілізуються державою для виконання своїх політичних та економічних функцій.

Фінанси — це вартісна категорія, яка органічна пов'язана з рухом вартості в її грошовій формі, з утворенням і використанням різних грошових фондів, з грошовими відносинами, що існують між державою та приватним господарством. Необхідність державних фінансів зумовлена тим, що за будь-якого типу економічних відносин основним призначенням держави є забезпечення фінансовими ресурсами тих потреб, які не можна реалізувати через ринковий механізм, тобто через попит і пропозицію. До них слід віднести структурну перебудову економіки, боротьбу з монополізмом, захист навколишнього середовища, захист малозабезпечених, інвалідів і дітей, а також проведення фундаментальних наукових досліджень, загальну освіту, підготовку кадрів, соціальне забезпечення, страхування та охорона здоров'я. Необхідність перерозподілу державних фінансів для забезпечення раціонального формування та використання фінансових ресурсів призводить до створення централізованих фондів, що являють собою ресурси з чітко визначеною ціллю та напрямом використання, що використовуються в понятті «цільове фінансування» [2, с. 314].

Деякими українськими економістами цільове фінансування розглядається як виділення коштів на фінансування окремих об'єктів і суб'єктів, витрат, програм і проектів [3]. Разом з тим, чинне законодавство не наводить чіткого визначення терміну. Детальний аналіз цього поняття переконує нас у тому, що економічна наука не виробила універсального поняття, яке відповідало б потребам теорії і практики його надання та відображення в обліку. Варто зазначити, що перерозподільні процеси, які здійснюються державою і мають цільовий характер за способом мобілізації ресурсів являють собою децентралізовані фонди (створюються у межах окремих суб'єктів господарської діяльності та певних галузей економіки) і централізованих (створюються державою як суб'єкта публічної влади та органів місцевої влади й місцевого самоврядування). Разом з тим, розподіл фінансових ресурсів відбувається за видами до яких слід віднести:

- субсидії;
- капітальні трансфери;
- субвенції;
- дотації
- гранти;
- гуманітарну допомогу.

Згідно міжнародно визнаної термінології бюджетні, дотації, субсидії та субвенції — це три види прямих бюджетних трансферів, які відповідно до наказу Держказначейства України є невідплатними односторонніми платежами органів управління, які не ведуть до виникнення або погашення фінансових вимог. У даному документі також зазначено, що під субсидіями розуміють невідплатні поточні виплати підприємствам, які не передбачають компенсації у вигляді спеціально обумовлених виплат, або товарів і послуг в обмін на проведені платежі, а також видатки пов'язані з відшкодуванням завданих збитків державних підприємств. Визначення дотації трактується як асигнування з державного бюджету на покриття збитків, доплати на безповоротній основі. А субвенція визначена як певна сума коштів, що видається з бюджету нижчого рівня з чіткою обумовленістю цільовим призначенням, як допомога на програми і заходи соціального розвитку.

Отже, дотація являє собою певну суму грошових коштів, яка виділяється з бюджету вищого рівня для покриття його дефіциту, має загальний характер і не підлягає поверненню до бюджету вищого рівня. На відміну від дотації, субвенції і субсидії мають цільовий характер і це передбачає у випадку їх невикористання або використання не за цільовим призначенням вони мають бути повернені до бюджету з якого були надані. Гранти, як один з видів цільових асигнувань, — це грошові кошти, надані донором реципієнту на безповоротній основі для виконання цілей, зазначених у проекті або програмі. Гранти можуть надаватися у формі майна, інтелектуальної власності та грошових коштів у національній та іноземній валюті. Бюджет проекту — це фінансовий документ, що дозволяє планувати використання грошових коштів відповідно до затвердженої донором програми та є основою для оцінки проекту. Гуманітарна допомога — це цільова адресна безоплатна допомога в грошовій і натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги, добровільних пожертвувань або допомога у вигляді виконання робіт надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами з гуманітарних мотивів утримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які її потребують у зв'язку із соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану.

Відповідно до видів асигнувань цільового призначення можна виділити форми, у вигляді яких можуть бути надані відповідні ресурси:

- грошові кошти;
- фінансові активи;
- матеріальні активи;
- нематеріальні активи;
- цінні папери.

На сьогоднішній день питання створення і перспективи розвитку та функціонування централізованих і децентралізованих фондів регулюється відповідними законами та нормативно правовими актами й утворюють самостійну ланку фінансової системи. Ресурси таких цільових асигнувань мають своє призначення та визначену законодавством самостійність. Характерною рисою централізованих фондів є чітко визначені джерела формування і напрями використання коштів. Створення таких фондів визначається конкретними потребами, що стоять перед державою, тому їх склад і включення до бюджетів є різним. Основним призначенням цільових асигнувань є гарантоване фінансове забезпечення, яке знеособлюють і реалізують функції держави по гарантуванню фінансування певних потреб з інфраструктурного розвитку, природоохоронних заходів, сприяння розвитку національного виробника шляхом розміщення ресурсів у національну економіку.

Сучасні тенденції розвитку та вдосконалення механізму формування та використання ресурсів цільового призначення створюють необхідність існування та розвитку позабюджетних фондів як достатньо динамічного елементу фінансової системи. Аналізуючи стан і перспективи розвитку цільових фондів, в Україні виникає необхідність формування нових фінансово-правових інститутів, котрі забезпечували вирішення завдань соціального й економічного розвитку підприємств та економіки в цілому. Разом з тим, ефективність управління коштами цільового призначення потребує вирішення питання організації обліку таких асигнування та необхідність побудови системи класифікації і визнання цих ресурсів та їх використання на підприємстві [4].

Вирішення цього питання передбачає аналіз даного поняття в призмі тих ресурсів і їх формі, які можуть бути класифіковані як асигнування з цільовим характером призначення та їх розпорядників, що можуть надати данні ресурси. Це дозволяє стверджувати, що фінансові та інші ресурси, які виділяються із різноманітних джерел, мають цільових характер призначення,

здійснювані на підставі затвердженого фінансового плану або кошторису та спрямовані за напрямками використання та його видами визначається як цільове асигнування. Це поняття найбільш характеризує можливість представлення даних ресурсів різними фінансовими інституціями та відображення ресурсів за цільовим характером їх надання та здійснення контролю за їх використанням.

Література

1. *Волощук Г.О., Пасічник Ю.В., Прямухіна Н.В.* Фінансові фонди соціального спрямування в Україні: бюджетні, страхові, пенсійні : Навч. посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — 184 с.
2. *Опарін В.М., Малько В.І., Кондратюк С.Я., Коломієць Г.Б.* Бюджетна система : Навч.-метод. посіб., 2-ге видання, перероб. і доп. — К. : КНЕУ, 2002. — 336 с.
3. *Зайчук О.Б.* Правові питання розвитку небанківського фінансового сектору в Україні // Проблеми законності: Республіканський міжвідомчий науковий збірник, вип. 64. — Харків: Національна юридична академія України. — 2003. — С. 103—109.
4. *Кірієнко Н.* Загальнообов'язкові державні соціальні фонди // Вісник податкової служби України. — 2007. — № 1/2. — С. 31—36.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2012 р.

УДК 657

С.В. Свірко, д-р екон. наук, проф.,
професор кафедри обліку в кредитних
і бюджетних установах та економічного аналізу,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ ВІТЧИЗНЯНОГО БУХГАЛТЕРСЬКОГО БЮДЖЕТНОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЙОГО МОДЕРНІЗАЦІЇ

АННОТАЦІЯ. В статтє рассмотрен вопрос обновления принципов и методов отечественного бухгалтерского бюджетного учета в условиях реализации. Стратегии модернизации системы бухгалтерского учета в государственном секторе Украины на 2007—2015 года.